

HỖ TRỢ PHÁP LÝ CHO DOANH NGHIỆP VỪA VÀ NHỎ TẠI CÁC ĐỊA PHƯƠNG: THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP

Nguyễn Thị Kim Chi *

Tóm tắt: Để tham gia và hoạt động hiệu quả trên thị trường, doanh nghiệp vừa và nhỏ cần phải được trang bị các điều kiện cơ bản, như điều kiện về vốn, nhân lực, năng lực quản lý, công nghệ và đặc biệt là điều kiện hiểu biết pháp luật. Do đó, việc hỗ trợ pháp lý cho nhóm doanh nghiệp này là nhu cầu vô cùng cấp thiết. Bài viết phân tích kết quả đạt được cũng như hạn chế trong hỗ trợ pháp lý cho các doanh nghiệp vừa và nhỏ tại các địa phương, từ đó đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả hoạt động hỗ trợ pháp lý trong tương lai.

Từ khóa: Pháp lý, doanh nghiệp vừa và nhỏ, hỗ trợ doanh nghiệp.

Summary: To participate and operate effectively in the market, medium and small enterprises need to be equipped with basic conditions such as: capital conditions, human resources, management capacity, technology and especially legal knowledge. Therefore, legal support for this group of businesses is an extremely urgent need. The article analyzes the achieved results as well as limitations in legal support for medium and small enterprises in localities, thereby proposing some solutions to improve the effectiveness of legal support activities in the future.

Keywords: Legal, medium and small enterprises, business support.

1. Đặt vấn đề

Khoản 1, Điều 3, Nghị định số 55/2019/NĐ-CP của Chính phủ “Về Hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp vừa và nhỏ” quy định: “Hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp vừa và nhỏ (DNVVN) là việc bộ, cơ quan ngang bộ, chính quyền địa phương cấp tỉnh thực hiện các hoạt động xây dựng, quản lý, duy trì, cập nhật cơ sở dữ liệu về pháp luật; xây dựng và tổ chức thực hiện các chương trình hỗ trợ pháp lý nhằm nâng cao hiểu biết, ý thức và thói quen tuân thủ pháp luật, hạn chế rủi ro, vướng mắc pháp lý trong hoạt động kinh doanh của doanh nghiệp, góp phần nâng cao năng lực cạnh tranh của doanh

nh nghiệp và hiệu quả tổ chức thi hành pháp luật”. Hoạt động hỗ trợ pháp lý có vai trò vô cùng quan trọng đối với DNVVN, là công cụ hữu hiệu của Nhà nước nhằm định hướng, nâng cao ý thức của doanh nghiệp chấp hành pháp luật, giúp doanh nghiệp hoạt động và phát triển dựa trên một nền tảng pháp lý ổn định, bền vững, từ đó nâng cao hiệu quả sản xuất và năng lực cạnh tranh của doanh nghiệp.

2. Thực trạng hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp vừa và nhỏ tại các địa phương

Tính đến ngày 27/12/2021, Bộ Tư pháp nhận được tổng số 60/63 báo cáo của các địa phương về kết quả tình hình

* Tiến sĩ, Khoa Kinh tế,
Trường Đại học Kinh doanh và Công nghệ Hà Nội.

công tác hỗ trợ pháp lý trên địa bàn; 3/63 địa phương chưa có phản hồi về nội dung văn bản trên, nhưng không có địa phương nào không thực hiện [1]. Như vậy, hoạt động hỗ trợ pháp lý cho DNVVN được triển khai ở tất cả các địa phương, góp phần tháo gỡ khó khăn, vướng mắc và hạn chế rủi ro cho doanh nghiệp.

2.1. Hoạt động tư vấn pháp luật cho doanh nghiệp vừa và nhỏ tại các địa phương

Hoạt động tư vấn pháp luật được coi là hoạt động hỗ trợ pháp lý gần nhất và thiết thực nhất hiện nay, bởi đa số DNVVN tại Việt Nam đều chưa am hiểu sâu về luật pháp. Theo thống kê của Bộ Tư pháp [1], tỉnh Gia Lai triển khai hệ thống thông tin dịch vụ công tiếp nhận thông tin phản ánh, kiến nghị của cá nhân, tổ chức, đến nay đã ghi nhận 2657 phản ánh, kiến nghị và 100% được xử lý đúng hạn; tỉnh Bình Dương đã đưa đường dây nóng 1022 vào hoạt động, phục vụ người dân, doanh nghiệp 24/24, đã tiếp nhận phản ánh qua điện thoại, zalo, Facebook, email, website, mở rộng 3-5 nghìn cuộc

gọi/ngày; thành phố Hải Phòng duy trì và nâng cao hiệu quả chuyên mục “Dân hỏi - Giám đốc sở trả lời” phát sóng hàng tuần trên Đài Phát thanh và Truyền hình Hải Phòng,... Như vậy có thể thấy các tỉnh đã chủ động triển khai đa dạng các hoạt động hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp, giúp các doanh nghiệp dự đoán được những vướng mắc và hệ quả pháp lý, đặc biệt là các vụ việc xảy ra kiện tụng.

2.2. Hoạt động bồi dưỡng kiến thức pháp luật cho các doanh nghiệp vừa và nhỏ

Thực tế cho thấy, khi muốn tìm hiểu, phần lớn doanh nghiệp tự tìm kiếm thông tin trên mạng internet hoặc trên báo chí và khó sàng lọc thông tin, dẫn đến việc có những quyết định mang nhiều tính tâm lý, nên rủi ro cao. Mục tiêu chính của hoạt động này là nâng cao nhận thức của doanh nghiệp về pháp luật trong hoạt động sản xuất nhằm đảm bảo doanh nghiệp thường xuyên được bồi dưỡng kiến thức pháp luật kinh doanh, nâng cao kỹ năng nghiệp vụ của đội ngũ cán bộ thực hiện các công tác pháp chế doanh nghiệp.

Bảng 1. Số lớp bồi dưỡng kiến thức pháp luật và kỹ năng nghiệp vụ cho doanh nghiệp

Năm	Kiến thức pháp luật	Kỹ năng nghiệp vụ	Năm	Kiến thức pháp luật	Kỹ năng nghiệp vụ
2011	24	5	2016	18	17
2012	26	36	2017	19	16
2013	32	14	2018	19	13
2014	25	21	2019	19	10
2015	102	3	2020	19	14

(Nguồn: Số liệu báo cáo của Bộ tư pháp, 2021)

2.3. Hoạt động cung cấp thông tin về pháp lý cho doanh nghiệp vừa và nhỏ

2.3.1. Xây dựng và phát sóng chương trình phổ biến pháp luật cho doanh nghiệp

Tính đến hết năm 2020, đã có 1.744 chuyên đề “Kinh doanh và pháp luật” trên Đài Tiếng nói Việt Nam (kênh VOV) và 352 chương trình “Kinh doanh

và pháp luật” phát sóng trên Đài Truyền hình Việt Nam (kênh VTV2) cung cấp thông tin pháp lý và nâng cao nhận thức, ý thức chấp hành, tuân thủ pháp luật của doanh nghiệp [1]. Trong tình hình dịch bệnh Covid-19 căng thẳng, cung cấp thông tin pháp lý thông qua đài phát thanh và truyền hình tỉnh là giải pháp hữu hiệu được các địa phương triển khai. Tỉnh Tuyên Quang đã xây dựng và phát sóng 14 chuyên mục Hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp trên Đài Phát thanh và Truyền hình tỉnh, Sở Tư pháp tỉnh Quảng Trị thực hiện 24 chuyên mục “Pháp luật và đời sống”, tỉnh Vĩnh Long phát sóng các chuyên mục Phổ biến pháp luật, Pháp luật đời sống, Chuyên mục kinh tế (15 phút/ tuần),... [1].

2.3.2. Xây dựng bản tin, tài liệu phổ biến thông tin pháp luật

Tại các địa phương, biên soạn các tài liệu/ấn phẩm hỗ trợ pháp luật cho DN/VN với trọng tâm là các vấn đề pháp lý cụ thể liên quan trực tiếp đến doanh nghiệp, các chính sách, quy định pháp luật mà doanh nghiệp đang quan tâm hoặc đang gặp vướng mắc khó khăn khi thi hành là vô cùng quan trọng. Năm 2021, Ban Quản lý Chương trình hỗ trợ pháp lý liên ngành đã xây dựng 06 tài liệu điện tử hỗ trợ pháp lý cho DN/VN. Một số tỉnh thành công trong việc phát hành sách, tờ gấp tài liệu, như Sở Tư pháp tỉnh Gia Lai biên soạn và phát hành 1.800 tờ gấp đến 260 doanh nghiệp, Sở Tư pháp Hải Phòng phát hành hơn 1.500 cuốn sách, 72.000 tờ gấp pháp luật, tỉnh Lạng Sơn cấp phát trên 13.625 tài liệu tuyên truyền phổ biến có nội dung về hỗ

trợ pháp lý cho doanh nghiệp,... [1].

2.3.3. Xây dựng cơ sở dữ liệu quốc gia, cổng thông tin điện tử của các địa phương

Văn bản quy phạm pháp luật do địa phương ban hành được từng tỉnh thường xuyên đăng tải, cập nhật lên cơ sở dữ liệu quốc gia về pháp luật, bao gồm toàn bộ văn bản hành chính, văn bản chỉ đạo điều hành cũng như văn bản pháp luật do UBND tỉnh thông qua. Một số tỉnh xây dựng chuyên mục riêng nhằm hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp trên Cổng thông tin điện tử của tỉnh hoặc trang thông tin điện tử của Sở Tư pháp, như Tiền Giang, Đồng Tháp, Bến Tre, Bình Phước,... trong đó tiêu biểu có Hải Phòng (750 tin), Hà Nội (367 tin),... Hầu hết các địa phương giao cho Sở Tư pháp làm đầu mối thực hiện cập nhật thông tin và số lượng văn bản pháp luật được cập nhật lên cơ sở dữ liệu quốc gia với tỷ lệ rất cao, tại một số địa phương đạt 100% gồm: Quảng Bình, Bình Định, Hậu Giang, Hà Nam, Bình Thuận, Hưng Yên [1].

2.4. Đánh giá chung kết quả đạt được về hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp vừa và nhỏ

Nhìn chung, các hoạt động hỗ trợ pháp lý đã tạo được sự phối hợp giữa các bộ, ban, ngành và các địa phương; việc triển khai các hoạt động hỗ trợ pháp lý cơ bản bám sát các mục tiêu, nội dung, tiến độ; kinh phí được sử dụng tiết kiệm, hiệu quả, đúng quy định của pháp luật. Đặc biệt, việc bồi dưỡng, phổ biến và cung cấp thông tin tiếp tục phát huy ứng dụng công nghệ thông tin, phù hợp với xu hướng của Cách mạng công nghiệp 4.0 trong một số hoạt động như: tiến

hành đăng tải trên trang Facebook, Zalo, trang thông tin điện tử; xây dựng các bài giảng điện tử bồi dưỡng kiến thức pháp luật kinh doanh phát sóng trên các nền tảng mạng xã hội phổ biến; các hội nghị, tọa đàm, phỏng vấn đối thoại trực tuyến nhằm lan tỏa rộng rãi đến cộng đồng doanh nghiệp. Thông qua đó, đã nâng cao hiểu biết, ý thức và thói quen tuân thủ pháp luật, cải thiện môi trường đầu tư, kinh doanh, góp phần nâng cao năng lực cạnh tranh của DNVTN và hiệu quả tổ chức thi hành pháp luật.

3. Một số hạn chế trong hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp vừa và nhỏ tại địa phương

Mặc dù Nhà nước đã ban hành nhiều chính sách, song việc phát huy hiệu quả hỗ trợ pháp lý cho DNVTN tại các địa phương vẫn còn nhiều vướng mắc cần xử lý.

3.1. Thể chế, chính sách còn nhiều bất cập

Quy định về hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp tuy đã được điều chỉnh song vẫn còn chung chung khó triển khai thực hiện; việc cải cách thủ tục hành chính liên quan đến doanh nghiệp còn nhiều bất cập, thời gian sửa đổi các văn bản quy phạm pháp luật thường kéo dài. Chẳng hạn, Điều 9, Nghị định 55/2019/NĐ-CP quy định doanh nghiệp muốn được hỗ trợ phải thực hiện theo trình tự, thủ tục như sau: làm hợp đồng thỏa thuận dịch vụ tư vấn với tổ chức, cá nhân tư vấn viên; lập hồ sơ, gửi hồ sơ (tờ khai xác nhận doanh nghiệp, bản chụp giấy chứng nhận đăng ký kinh doanh, hợp đồng tư vấn) về bộ, cơ quan ngang bộ để được phê duyệt. Tại

tỉnh Tiền Giang, trung bình hoạt động này kéo dài khoảng 10 ngày [1]. Thủ tục rườm rà khiến doanh nghiệp e ngại khi tiếp cận với các dịch vụ hỗ trợ.

3.2. Kinh phí cho các hoạt động hỗ trợ pháp lý còn eo hẹp

Với số lượng doanh nghiệp rất đông nhưng kinh phí cho công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp còn hạn chế. Tại tỉnh Nghệ An, do chưa cân đối được ngân sách nên giai đoạn 2008-2020, Sở Tư pháp tỉnh chỉ được nhận kinh phí khoảng 72 triệu đồng/năm để tổ chức các lớp bồi dưỡng kiến thức pháp luật, tọa đàm, hội thảo, tư vấn pháp lý chung cho tất cả loại hình doanh nghiệp [3]. Khi so sánh giữa nhu cầu hỗ trợ pháp lý của doanh nghiệp trên cả nước và số lượng kinh phí Nhà nước bỏ ra thì trung bình mỗi năm mỗi doanh nghiệp Việt Nam chỉ được hỗ trợ số tiền tương đương 01 cuốn sách. Trong khi đó, tại Hàn Quốc, mỗi năm Nhà nước hỗ trợ pháp lý cho mỗi doanh nghiệp tối đa 1/3 kinh phí hoặc tối đa 2.000 USD/ trên mỗi vụ kiện nhằm tháo gỡ khó khăn, vướng mắc pháp lý cho doanh nghiệp [2]. Thông tư 64/2021/TT-BTC không quy định rõ ràng mức kinh phí cho hoạt động này ở địa phương, trong khi thực tiễn các doanh nghiệp ở địa phương rất cần tư vấn pháp luật. Các quy định về hỗ trợ kinh phí cho người làm công tác hỗ trợ pháp lý tại địa phương chưa tạo được động lực cho đội ngũ lao động nhiệt huyết với công việc và khó khăn khi thu hút các chuyên gia có kinh nghiệm tham gia tư vấn pháp luật.

3.3. Hỗ trợ pháp lý chưa sát với nhu cầu thực tiễn của doanh nghiệp

Một số chương trình tập huấn, bồi dưỡng kiến thức pháp luật chỉ thông báo tới doanh nghiệp các văn bản mới của Nhà nước, mà thiếu đi sự phân tích và gắn kết giữa quy định của pháp luật với thực tiễn. Hầu hết cấp địa phương chỉ lồng ghép pháp lý vào hoạt động nghiệp vụ của các cơ quan, tổ chức. Vì vậy, hoạt động này còn dàn trải, chưa có chiều sâu nên chưa có tác động mạnh mẽ đến doanh nghiệp. Trang thông tin điện tử về Hỗ trợ pháp lý dành cho doanh nghiệp của Bộ Tư pháp chưa được cập nhật thông tin thường xuyên, các địa phương không có dữ liệu để tham khảo. Theo ý kiến của một số tỉnh như Khánh Hòa, Lâm Đồng, Bình Phước, các hình thức hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp tuy có đa dạng nhưng đôi lúc chưa phù hợp với

nhu cầu, nguyện vọng của doanh nghiệp [1].

3.4. *Năng lực nhân sự hỗ trợ pháp lý chưa cao*

Năng lực để hỗ trợ pháp lý của các cán bộ tại địa phương chưa đáp ứng yêu cầu chất lượng cũng là nhân tố gây cản trở. Hiện nay chưa có văn bản hướng dẫn về tiêu chuẩn cán bộ, công chức hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp. Một số sở, ngành chỉ bố trí cán bộ kiêm nhiệm công tác pháp chế, trong khi phải tham mưu cho UBND tỉnh tại rất nhiều lĩnh vực liên quan hoạt động của doanh nghiệp, nên họ chưa tập trung, tâm huyết nghiên cứu, thậm chí còn rất lúng túng khi được doanh nghiệp yêu cầu hỗ trợ, do đó ảnh hưởng đến chất lượng của hoạt động hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp.

Bảng 2. Số lượng tư vấn viên được công nhận

Bộ	Năm 2020	Năm 2021
Tư pháp	127 tổ chức, 186 cá nhân	0
Công thương	7 tổ chức, 18 cá nhân	2 tổ chức

(Nguồn: Phan Vũ, 2021)

3.5. *Doanh nghiệp chưa tích cực, chủ động trong việc đề nghị hỗ trợ pháp lý*

Theo ý kiến của các tỉnh Hòa Bình, Ninh Thuận, Hậu Giang, Thanh Hóa, Thừa Thiên Huế, Cà Mau, Bạc Liêu,... các doanh nghiệp chưa chủ động đề nghị hỗ trợ pháp lý do chưa thực sự quan tâm tới công tác này [1]. Nguyên nhân chủ yếu là do doanh nghiệp nhận thức chưa tốt về tầm quan trọng của pháp luật, đặc biệt là các doanh nghiệp nhỏ đi lên từ hộ cá thể. Với những doanh nghiệp này, ưu tiên hàng đầu thường đặt lên quy mô chi

phí/lợi ích, mà xem nhẹ các quy định pháp luật hiện hành. Một số lãnh đạo doanh nghiệp, đặc biệt là những đối tượng có độ tuổi từ trung niên trở nên, hoạt động kinh doanh chủ yếu bằng kinh nghiệm, thói quen, chưa am hiểu hết các quy định của pháp luật, thậm chí có trường hợp còn xem pháp luật là rào cản đối với hoạt động sản xuất kinh doanh trong cơ chế thị trường. Với những doanh nghiệp thuộc địa bàn vùng sâu vùng xa, trình độ công nghệ thông tin yếu kém, việc tiếp cận và học hỏi về quy định pháp luật thực sự không được chú trọng.

4. Một số kiến nghị

Như vậy, với một số bất cập nêu trên, để triển khai thực hiện hiệu quả nhiệm vụ hỗ trợ pháp lý cho DNVVN tại địa phương, cần thực hiện một số biện pháp sau:

Thứ nhất, về thể chế, chính sách, các văn bản pháp luật cần được ban hành, hướng dẫn cụ thể, thống nhất để các tỉnh có căn cứ rõ thêm khi triển khai tại địa phương. Đơn giản hóa và rút ngắn thủ tục phê duyệt hồ sơ xin hỗ trợ chi phí tư vấn pháp luật cho doanh nghiệp, bởi các vụ việc tranh chấp về luật pháp cần giải quyết nhanh gọn, chính xác nhất. Bổ sung thêm các văn bản hướng dẫn xây dựng, quản lý, duy trì, cập nhật cơ sở dữ liệu pháp luật về hỗ trợ pháp lý cho DNVVN. Xây dựng cơ chế giám sát, khung đánh giá hiệu quả công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp tại các địa phương để đánh giá công tác này qua các năm triển khai thực hiện.

Thứ hai, cần tăng cường nguồn lực tài chính cho công tác hỗ trợ pháp lý. Ngoài vốn ngân sách nhà nước, có thể huy động thêm các nguồn lực xã hội cho hoạt động, đặc biệt là các nguồn vốn góp từ chính các doanh nghiệp. Các doanh nghiệp và cán bộ quản lý doanh nghiệp phải nhận thức rõ đây là chương trình lớn và tốn kém của Nhà nước, do đó cần chia sẻ gánh nặng với Chính phủ nhằm cải thiện chất lượng của toàn bộ các doanh nghiệp trên cả nước, tạo môi trường kinh doanh bình đẳng chung. Các hoạt động hỗ trợ cần có định mức tài chính cụ thể, phù hợp với điều kiện kinh tế - xã hội của các địa phương, từ đó địa phương dễ

dàng và chủ động hơn với các hoạt động. Cần bổ sung thêm nhiều kinh phí cho các địa phương, bởi đây là hoạt động vô cùng quan trọng và khó thực hiện.

Thứ ba, tăng cường khảo sát nhu cầu hỗ trợ pháp lý cho DNVVN. Để hỗ trợ doanh nghiệp trực tiếp và phù hợp nhất, cần theo sát nhu cầu, đòi hỏi của doanh nghiệp. Chỉ nắm bắt đầy đủ, chính xác nguyện vọng của doanh nghiệp, mới có thể xây dựng được kế hoạch hoạt động hiệu quả. Hoạt động khảo sát phải được tiến hành liên tục, cập nhật kịp thời những thay đổi của tình hình kinh tế - xã hội nói chung và tình hình sản xuất - kinh doanh của doanh nghiệp nói riêng. Hoạt động khảo sát có thể thực hiện đa hình thức, bao gồm: (i) khảo sát trên các trang thông tin, mạng xã hội (Zalo, Facebook,...); (ii) sử dụng phiếu khảo sát và (iii) khảo sát qua phỏng vấn. Tùy thuộc vào thực tế tại địa phương, mà lựa chọn hình thức khảo sát phù hợp. Chất lượng khảo sát phụ thuộc vào hai yếu tố là quy mô khảo sát và chất lượng câu hỏi. Do đó, khi các địa phương tiến hành khảo sát với tần suất phù hợp, lượng doanh nghiệp tham gia càng đông sẽ càng mang lại hiệu quả cập nhật cao. Câu hỏi khảo sát gần gũi với doanh nghiệp, mỗi doanh nghiệp tham gia khảo sát nghiêm túc, chất lượng khảo sát sẽ đem lại giá trị lớn. Để có được kết quả tốt, địa phương cần xây dựng mạng lưới truyền thông bài bản và tạo dựng mối quan hệ đối tác bền vững với mạng lưới doanh nghiệp.

Thứ tư, tiếp tục hoàn thiện cơ sở dữ liệu liên quan tới pháp luật phục vụ cho các DNVVN. Đây là nguồn tài liệu quan

trọng đối với hoạt động của Nhà nước và các doanh nghiệp. Các phương tiện truyền thông của địa phương cần tích cực thông báo các vụ việc vướng mắc về pháp lý theo hướng ngắn gọn, dễ hiểu, dễ tiếp cận với doanh nghiệp. Thông tin sát với nhu cầu thực tế là một trong những biện pháp thu hút doanh nghiệp tích cực, chủ động tìm hiểu về pháp luật, chủ động liên hệ với cơ quan chính quyền khi xảy ra vướng mắc.

Thứ năm, cần thành lập và chuyên môn hóa các Ban chỉ đạo riêng biệt, các cán bộ phụ trách hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp. tăng cường nâng cao chất lượng cán bộ, kỹ năng và văn hóa ứng xử của cán bộ nhà nước khi hỗ trợ trực tiếp doanh nghiệp. Cán bộ tư vấn cần xây dựng niềm tin và tín nhiệm với doanh nghiệp. Các địa phương có thể thành lập các nhóm tư vấn viên theo lĩnh vực, ngành nghề để có lực lượng chuyên môn sâu khi tư vấn cho DNVVN. Ngoài ra, địa phương có

thể xây dựng sổ tay nghiệp vụ cho người làm công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp; xây dựng cẩm nang pháp luật về kiến thức pháp lý chuyên sâu cho doanh nghiệp, trong đó chú trọng đến pháp luật về đầu tư, sản xuất - kinh doanh và pháp luật nước ngoài,...

Thứ sáu, thu hút thêm sự tham gia của các tổ chức tư vấn pháp lý ngoài Nhà nước. Các địa phương có thể ký kết các quy chế phối hợp với các đoàn luật sư tham gia mạng lưới tư vấn, nâng cao hiệu quả hỗ trợ doanh nghiệp. Việc khuyến khích các tổ chức bên ngoài tham gia hỗ trợ mang tới nhiều lợi ích, không chỉ tiết kiệm ngân sách, mà còn nâng cao hiệu quả công việc, bởi đây là đội ngũ tư vấn chuyên nghiệp, có chuyên môn và kỹ năng, đã được đào tạo bài bản. Khi phối hợp với đội ngũ luật sư uy tín, các cán bộ phụ trách trong các cơ quan nhà nước có cơ hội được học hỏi, trau dồi và tích lũy thêm nhiều kinh nghiệm thực tế./.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Tư pháp (2021). *“Báo cáo: Tổng hợp khó khăn, vướng mắc trong công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp nhỏ và vừa tại các địa phương”*. Hội nghị Tổng kết công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp nhỏ và vừa năm 2021 và phương hướng, nhiệm vụ năm 2022, Hà Nội, ngày 30/12/2021.
2. Trương Thanh Đức (2010). *“Doanh nghiệp mong gì từ hỗ trợ pháp lý”*. Tạp chí Dân chủ và Pháp luật, số 12 (225), tr.25-28.
3. Nguyễn Hải (2020). *“Nghệ An dự kiến dành 1 tỷ đồng mỗi năm để hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp nhỏ và vừa”*. Báo Nghệ An, <https://baonghean.vn/nghe-an-du-kien-danh-1-ty-dong-moi-nam-de-ho-tro-phap-ly-cho-doanh-nghiep-nho-va-vua-272588.html>.
4. Phan Vũ (2021). *“Một số định hướng và giải pháp cụ thể nâng cao chất lượng, hiệu quả công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp”*. Hội nghị Tổng kết công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp nhỏ và vừa năm 2021 và phương hướng, nhiệm vụ năm 2022, Hà Nội, ngày 30/12/2021.